

tárgyalási helye marad, mindazoknak, akik a magyar kultúra ügyét megtárgyalni óhajtják és ezért munkát vállalni akarnak.“ (b. e.)

HAGYOMÁNY ÉS HALADÁS. Az a mozgolódás, ami pár hónap óta átjárja a szlovenszkói magyar ifjúságot, azt bizonyítja, hogy a kulturörökség egyedüli hordozói csak a haladás vonalán álló fiatalok.

Országszerte alakultak meg a különböző nevű, de azonos célt és programot valló egyesületek. Pár hónappal ezelőtt pedig ezek az egyesületek szövetségbe tömörültek, hogy szélesebb alapon biztosítsák programjukat: a művelődés magyar hagyományainak megőrzését, új, haladó szellemiség kialakítását és a népi kultúra eltemetett értékeinek a felszínrehozását. Ez a célkitűzés pontosan egybeesik azzal a határozattal, amit az első érsekújvári Tavaszi Parlament hozott.

Valamely nép szellemi képességeit, szellemi termékeinek tömege és minősége mutatja. Ebben a vonatkozásában a magyar nép szellemisége hatalmas kincssel rendelkezik. Évszázadok kulturális öröksége mind ezt tanúsítja. Ez az évszázadokkal ezelőtt indult, sok hányódáson és üldözésen keresztül ment kultúra ma új és igazi értelmet nyer egy új szociális és szellemi mozgalom kibontakozásában. Mi más ez, mint e hatalmas kincs legszebb és legjobb értékelése.

A szlovenszkói magyarság tizenhét év után rájött arra, hogy csak közigazgatásilag elválasztott népdarab. Szellemisége tovább is csak abból a kulturörökségből táplálkozhat, kulturáját csak azon az örökségen építheti tovább, amit a magyar történelem minden meghamisítás ellenére is méltán odahelyezhet az egyetemes emberi kultúra legtisztább alkotásai mellé. Ezt a fölismerést azonban korántsem tette valamennyi kisebbségi kultúrember és kulturcsoport a magáévá. Ezt csak a szlovenszkói szellemiség igen kicsi, de hatásában felmérhetetlenül jelentős csoportja, a haladás erői vallják. Igaz, voltak törekvések a haladással ellenkező oldalon is, ezeket azonban a hivatalos politika elgáncsolta, vagy egyszerűen meghamisította. Ilyen körülmények között a szlovenszkói magyar kultúra nem beszélhetett örökségről, csak pesti színpadokról behozott rossz operettekből és hamis vigjátékokból álló színpadtermékekről és rossz, provincializmussal telített dilettáns irodalomról... Petőfiről nem volt szó, Adyról csak vitakozni volt szabad, Berzsenyiről, Bacsányiról, Katonáról mit sem tudtunk... és az alapjait elhagyó magyar kultúra sorvadt, veszett és vele veszett a kulturától elzárt magyarság népi öntudata és fogytak a tömegei. A népművelés teljesen kikapcsolódott a szlovenszkói magyarság életéből. S a falu, a szlovenszkói magyarság nagy tömege még ehhez az operett-kulturpótlékhoz sem jutott. Ennek a tömegnek csak az volt a kötelessége, hogy tömegbázisává váljon egy dilettáns irodalomnak és ujságírásnak, hogy fentartás nélkül tegye magáévá a tanító és a lelkesítő kar útján hozzákerülő polgármesterkulturát, hogy parancsokra énekeljen és táncoljon, bokrétába fűzve mutogassa magát a városok divatmagyarságának és magyarságát megtagadó középosztályának. A legodaadóbb törekvések, a legszebb elgondolások is csődöt mondtak a gátlások és a természetszerűleg előállott hozzá nem értés hálójában. Olyan vakvágány ez, ahol a magyarság kulturájára a megállás, a rozsdás, a széthullás, a halál várt.

Ilyen körülmények kísérték az új ifjúsági egyesületek kialakulását és munkáját. Körülmények, amelyek elzárják az utat a szabad fejlődés felé és lezárják a kapukat, hogy megakasszák a múlt értékeinek napfényre hozását. Itt csak fejszeccsapás segíthet, amely rést vág a kapun, fejszeccsapás, ami ledönti a gátakat.

Az első ilyen fejszecsapás a lévai *Szikra* szabadtéri rendezésében előadott *Háry János*.

Miért éppen a *Háry János*? Sok körülmény és mérlegelés előzte meg az előadandó anyag megválasztását. Az egészre talán az előadást megelőző bevezető ad választ. Ime: „Uj emberek, ismeretlen nevek állnak ide, emberek, akik folytatni akarják azt a programot, amit történelmünk nagyjai, szellemiségünk óriásai megkezdték. A Berzsenyi Dánielek, Petőfi Sándorok, Ady Endrék nyomán, a Dózsák, Martinovicsok, Kossuthok szellemében akarjuk ez a munkát végezni. Uj utakat taposunk a szlovenszkói magyar kulturában, régen megkezdett új utakat. Történelmet ujrázunk és történelmi parancsot teljesítünk...

A *Háry János* nemcsak a magyar költészet egyik alkotása, de leszakított darab a magyar nép magyar sorsából. Benne sűrűsödik össze mindaz, amit évszázados osztrák iga és főnemesi góg eredményezett népünk számára. Az, hogy népünk évszázados szellemi nyomorban, az irástudatlanság nyomorában, a hamis ábrándok délibábos, hazug kiélésében, emberrélevésünk megcsufolásában tudta életét kiélni. Mert *Háry János* nem egy obsitos, nem egy magyar ember, de a magyar ember sorsa volt, sorsunk, amelynek irányát a császárheroizálás és a Báthory Erzsébetek póza szabta meg. Ha mondanivalóink a nevetetés módján is történnek, de belül, a szavak között véresen komoly a mondanivalónk: Emberek! Ti valamennyien így estetek be hazug paloták ajtajain végveszedelmetekbe.“

A bevezető megokolja, hogy azért kellett épp a *Háry Jánost* adni, mert összesűrítő mondanivalót ad a tanulatlanságunkból eredő hamis felfogásunkról. Azért a *Háry Jánost* prózában, mert a Kodály-féle opera tulnehez még az operettektől elrontott közönségnek, hogy könnyedén vigyük a darabban foglaltakat a nézők tudatába. Azért, mert egy fiatal egyesület még nem birt volna el pl. egy olyan megterhelést, mint az *Ember Tragédiája*. Azért, hogy maradéktalanul kifejezzük a kulturörökség vállalását korunk feladataival. Ez a *Háry János* előadásának előzményeit képező irányelv.

Hogy az előadás sikere nem állt meg az egyszerű műkedvelő előadások sikerénél, de országos eredményé változott, abból adódik, hogy a fenti körülményeket tekintetbevéve sikerrel alkalmaztuk lehetőségeinket.

Sikere az előadásnak, hogy szereplői levetkőzték a műkedvelők szokásait s hogy először volt bekapcsolva olyan réteg, amely eddig a maga életvalóságát nem tudta a színpadra vinni: a gényei major földművelők. De nemcsak a giccsből mentes népi kulturát vitte a színpadra, hanem magát a népet minden kulissza nélkül és tényleges, népből kitermelt és történelmi értékkel bíró játékot is.

A „*Háry János*“ előadásának sikere akkor válik teljessé, ha ezt a példát valamennyi haladószellemű egyesület követi. *Háber Zoltán*

A ROMÁN LIRA KÉRDŐJELEI. A lira válsága még mindig időszerű. Eldologiasodott és elgépiesedett életünk szétroncsolja az egyéniséget, irtja a bensőséget. A lélekölő napokban a közönség érthetően elfárad a lírával szemben. S amint a közönség elfárad a lira zárkozottá válik. Néha megkísérli szétvetni tulajdon korlátait, (szürrealizmus). De válságos létén nem sokat segít. Válsága általános, bár néhol már átvészelt legnehezebb napjait. A román irodalomban, mint másutt is nem a lírai termés, hanem a lira kelendősege jelentéktelen. De ez összefügg magának a román közművelődésnek a kérdésével... Nemrég két hivatalos